

Měsíčník 2005/březen

OSVOBOZENÍ PŘÍBORA V ROCE 1945

Autor: Josef Jaluška

Přinášíme malý seriál, kterým se autor vrací ke konci II. světové války. Pro osvěžení paměti, a zvláště pro mladou generaci se nejdříve telegraficky vrátíme do minulého století. Ve třicátých letech probíhala hospodářská krize a probíhal nástup fašismu a byl začátkem zápasu o svobodu a demokracii. V r. 1936 občanská válka ve Španělsku kde vítězí fašismus. V březnu 1938 nacistická armáda likviduje samostatnost Rakouska, 29. 9. byla podepsána Mnichovská dohoda o odstoupení našeho pohraničí a 10. 10. 1938 bylo území našeho okresu zabráno německým vojskem. **Ze soudního okresu Příbor nebyly zabrány obce Hájov, Kateřinice, Mniší a Trnávka.** Ze soudního okresu Nový Jičín nebylo zabráno 11 obcí. ČR odstoupením pohraničních území ztratila 41 098 km² a 4 879 000 obyvatel. **Příbor v té době čítal 4 562 obyvatel a k německé národnosti se hlásilo 212 občanů.** Zdejší čeští občané v porovnání s občany v Protektorátě byli ve značné výhodě, poněvadž dostávali příděl potravin a vše další jako Němci v Říši. Tímto si fašisté naklonili zdejší Čechy, mnohý z nich se stal jejich sympatizant, a proto zdejší protifašistický odboj byl složitější, v nepříznivých podmínkách a v porovnání měl i značně vyšší ztráty na životech a v počtu vězněných. **Příborští občané působili min. v devíti odbojových organizacích,** ve kterých působili i občané z okolních obcí, hlavně zde pracujících. **Dva naši občané bojovali ve Slovenském národním povstání, Pražského povstání se zúčastnili 3 občané a 2 z nich padli. Ant. Volný padl na dálném východě, Fr. Talpa bojoval jako ženista ve Francii, na východní frontě bojovali 4 naši občané, 9 občanů bojovalo v řadách západního letectva a 5 v pozemních jednotkách na západě. Již ve Španělsku jako interbrigadisté bojoval Jan Horkel a Bedřich Olšaník. Méně známá je skutečnost, že Karel Jařabáč a Fr. Marušan byli jako vysokoškoláci zatčeni v akci 17. listopadu a věznění v Sachsenhausenu.** Zdejší a okolní partyzáni potřebovali desítky partyzánů pomocníků pro svoji činnost. Podporu našli i u cikánské rodiny Lapačů, kteří bydleli v opuštěné továrně na kachle Fr. Neussera. Zapomenutou oblastí je **rasová persekuce, kde bylo zatčeno 38 občanů,** většina zahynula a do Příbora se vrátila pouze jedna mladá židovka jménem Gizela, ostatní vesměs nezvěstní. **V Příboře žilo asi 10 až 12 židovských rodin. Všechny předcházející údaje nemusí být konečné,** poněvadž v odboji se zápisy neprováděly a kroniky nevedly a mnoho odbojářů zahynulo bez údajů. Stovky občanů byly zatčeny a desítky popraveny. **Vyvlastněno bylo 11 zemědělských usedlostí,** majitelé vyhnáni a přes 80 ha půdy zabráno. Intenzitu odboje kopírovaly úspěchy spojenců na všech frontách. Neúspěch letecké bitvy nad Anglií znemožnil vylovení Němců na ostrovy. Porážka v Africe, konec úspěchů Japonska, zastavení postupů Němců u Moskvy, Leningradu, obklíčení u Stalingradu a největší tanková bitva u Kurska znamenal konec válečné iniciativy Němců a jejich spojenců. Válečná OSA Berlín – Řím – Tokio je v nesnázích. Následuje vylovení v jižní Itálii a 6. 6. 1944 otevření druhé fronty spojenců v západní Evropě a později pomocné vylovení v jižní Francii. Konec srpna vypuklo Slovenské národní povstání

a začátkem září 1944 začíná Karpatskoduželská operace, která v Karpatech po dva měsíce poutala 18 německých divizí a jednu divizi horských myslivců přesunutou ze západu Evropy. Operace trvala dva měsíce a byla osvobozena obec Kalinov, jako první obec na býv. území ČSR. Na tuto operaci bylo ze západu přesunuto přes 260 našich důstojníků, kteří obsadili velitelská místa v brigádách, plucích a praporech. Pokračování v příštích číslech Měsíčníku.

Měsíčník 2005/duben

OSVOBOZENÍ PŘÍBORA V R. 1945

Autor: Josef Jaluška, účastník domácího odboje - pokračování z březnového čísla

Poslední německá protiofenziva byla zahájena 16. 12. 1944 v jihovýchodní Belgii. Této bitvy v Ardenách se zúčastnilo 24 německých divizí, z toho 10 tankových a mnoho výsadkářů. Cílem této operace bylo porazit západní spojence a pak německá vojska přesunout proti postupující sovětské armádě z východu. Němci pronikli až 80 km a měli potíže se zásobováním pohonnými hmotami. O intenzitě bojů svědčí i vysoké ztráty za 10 dnů bojů. Američané 8 477 padlých a 46 170 raněných. Němci 10 749 padlých a 34 439 raněných. Poslední operace na východní frontě byla operace Pražská, která následovala po mohutné operaci Berlínské a před ní byla operace Ostravská, která nás bude zajímat nejvíce. Trvala dva měsíce. Těžké boje byly při zdolávání opevnění vybudovaného námi před válkou pro obranu. Na Ostravu nebylo útočeno čelně, ale obchvatem, a tím nebyl zničen průmysl. Této operace se zúčastnili i naši tankisté, kteří měli velké ztráty. Pozemní jednotky podporovala i 1. čs. letecká smíšená divize. Její bitevníci za ochrany stíhačů na La 5 ostřelovali a bombardovali ustupující německé kolony od Rychaltic po Příbor. Hájov byl zachráněn špatným počasím. Při ústupu se v obci nahromadilo značné množství bojové techniky Němců a naše bitevní letectvo nemohlo působit. Útok na Prahu měl provádět od Drážďan 1. ukrajinský front, od Brna měl útočit 2. ukrajinský front a 4. ukrajinský front útočil přes Ostrava na Olomouc. V tomto uskupení byl též 1. čs. armádní sbor v Sovětském svazu, 1. čs. samostatná tanková brigáda a 1. čs. smíšená divize letecká. Gen. Jeremenko rozhodl na Olomouc útočit přes Frýdlant n. O. na Přerov a 38. armáda gen. plk, Moskalenka útočila na Olomouc přes Fulnek. Fašisté před ústupem zničili mosty železniční a mosty přes řeku Odru a její přítok. Na Příbor postupoval Grečko od Palkovic. Butovice byly osvobozeny 2. května obchvatem, a tím zachráněna vagonka ve Studénce. Již 30. dubna byly těžké boje o Bílovec, který byl značně zničen. Nejtěžší boje byly o Fulnek, který začal být ostřelován dělostřelectvem též 30. dubna a až 5. května byl osvobozen. Fulnek bránilo silné maďarské dělostřelectvo. Většina města byla zničena požárem, který trval až do 12. května. Přes říčku Sedlničku Němci zničili 7 mostů a Sedlnice byly osvobozeny 6. května. **Boj o Kateřinice a Trnávku trval od 2. do 5. května.** Sovětský útok od Rychaltic byl dvakrát odražen silnou dělostřeleckou obranou, postup byl možný až po zničení věže kostela a kapličky sloužící za pozorovatelnu, odkud byla řízena dělostřelecká palba. **Přípravy na obranu Příboru byly zahájeny již v lednu 1945.** Řídil ji starší generál. **Na všech přístupech se stavěly protitankové příkopy. Okolo města se kopaly okopy pro střelbu z pancéřových pěstí a kulometů. Protiletecká obrana byla rozmístěna na starém**

hřbitově a okolí. Dělostřelectvo bylo rozmístěno na zahradách a v okolí dnešního zdravotního střediska a jižně od silnice na Nový Jičín. Hlavním opěrným bodem byla Hončova hůrka s kulometnými hnízdy a zamaskovanou pozorovatelnou. Velitelství bylo na statku Bohuslava Michného v Klokočově čp. 64. V celém prostoru byla vytýčena místa pro kladení protitankových a protipěchotních min. Příbor měl být hájeným městem s pevnou obranou. Farní kostel měl sloužit jako opevnění. Byly časté přelety sovětských letadel a 3. 5. zaútočilo sovětské letadlo na transport pod starým hřbitovem. Sovětům se podařil rychlý postup z Frenštátu na Rožnov a na Valašské Meziříčí. Rudá armáda obešla Štramberk a tím zachránila Tatra Kopřivnice před zničením. V Mořkově kladli Němci dočasný odpor. Postupem na křídlech hrozilo Němcům obklíčení v Příboře a upustili od záměru „pevné obrany“. Sovětské dělostřelectvo město Příbor šetřilo a granáty dopadaly jen ojediněle jako rušící palba. V pátek 4. 5. Němci zapálili stodolu Fr. Michla čp. 526 a probíhaly boje o Hájov. V sobotu 5. 5. byl proveden před Klokočovem průzkum tankem. Večer v 21. 30 hod. pronikla sovětská hlídka od Osičiny do domu čp. 185 Jana Jařabáče v Klokočově. V noci byla sovětským dělostřelectvem ostřelována silnice na Ostravu a německé dělostřelectvo. Po půlnoci začal ústup Němců od Hončovy hůrky k Příboru. Z obavy před obklíčením se někteří snažili i získat civilní oděv. Dvacet minut po půlnoci byl zničen železobetonový klokočovský most. Němci jej podminovali a odpálení provedl příborský Němec Bajer /ordner/, který se k ránu před příchodem fronty sám oběsil. Současně byl po půlnoci zapálen dřevěný most u nádraží a Katolický dům. Vypravuje se, že Josef Jeřábek, továrník topič, bydlící ve Vésce čp. 43, chtěl most zachránit před vyhozením, vyšel z domu, ale cestou byl zasažen střepinou granátu a do 24 hodin zemřel na zranění. Sověští vojáci pronikali od Osičiny a Hájku, objevili se hromadně v Klokočově 6. května před 5. hodinou ranní, přebrodivi Lubinu nad klokočovským splavem a postupovali k městu. Současně pronikly k Příboru jednotky od Hájova a Rychaltic a přebrodivy Lubinu výše proti proudu. Kozáci na koních vyzbrojeni samopaly prováděli průzkum řečiště Lubiny a hledali vhodné brody přes řeku pro techniku. Počátkem roku 1945 zřídili Němci polní letiště u Albrechtic směrem na Harty. Před ústupem je spirálovitě poorali. V době bojů o Ostravu zde sověti prováděli intenzivní letecký průzkum. Po osvobození bylo letiště upraveno a proveden na ně přesun našich letců. Později se přesunuli na letiště Kbely u Prahy. Z Příbora se sovětské jednotky přiblížily k Novému Jičínu společně s jednotkami od Štramberka a Rybího. Němci i Nový Jičín se připravovali na pevnou obranu /bráněné město/. Část Němců utekla před frontou a zbývající občané i Němci se shromáždili na náměstí a bouřlivě žádali německého velitele a starostu Schollicha, aby město bylo prohlášeno za otevřené. Rudá armáda však město obešla obchvatem a německou obranu znemožnila. Již v dubnu se ve městě shromáždili vlasovci v počtu 80 mužů. Jiný pramen udává celkem 100 mužů. Nepodléhali vojenskému velení a samostatně se v předstihu před blížící se frontou přesouvali k Novému Jičínu. Z uvedeného je zřejmé, že podléhali přímo úřadovným gestapa a byli určeni na protipartyzánskou činnost. Jejich činnost byla různá. Hlavní byl průzkum protipartyzánského zaměření, vydávali se za zběhnuté sovětské zajatce, vydávali se za partyzány, vyhledávali zdejší občany, kteří byli ochotni spolupracovat s domácím odbojem a později pak byli likvidováni. Terorizovali obyvatele samot a obcí v podhůří, když se vydávali za partyzány a tím vnášeli odpor

k partyzánům. Pravděpodobně zatkli i radistu – parašutistu z Londýna vysazeného na Lysou horu. Jejich určení bylo rozmanité. Gestapo zorganizovalo i vlastní partyzánskou skupinu z vlasovců a našich spolupracovníků gestapa, která se pohybovala po Beskydech. Měla vlastenecký název „Jirásek.“ Byla odhalena partyzánskou kontrarozvědkou a zlikvidována po velkých ztrátách. **Za bojů o Příbor přišli o život 4 obyvatelé: Božena Veselková, Jan Juřena, Žofie Panáčová a Josef Jeřábek. Při osvobození Příbora padlo 12 rudoarmějců, pohřbeni byli 8. 5. u kostela sv. Valentýna a na podzim převezeni na společný hřbitov do Frýdku. Velitelem osvobozeného Příbora se stal kpt. Plotňov.** Příbor byl osvobozen, ale našim rodákům boj neskončil. Naši odbojáři byli začleněni do „úderných rot“ v rámci 2. čs. partyzánské brigády Jana Žižky z Trocnova, která operovala v Beskydech a okolí. Proti nim fašisté podnikli generální razii s 12 tisíci vojáky a třemi tisíci podpůrných vojáků. Byla to polní policie, protipartyzánské prapory, prapory Rakušanů, dva prapory vlasovců na severu a pluk z jihu, jednotky zvláštního určení aj. Tato akce měla název TETŘEV a byla zahájena 16. 11. 1944 a po týdny poutala tyto síly, které nemohly být použity na frontě. Akce skončila neúspěchem, poněvadž partyzáni se v čas rozptýlili do okolí a působili v Chříbech, západně od Prostějova, v Odrách a u Čadce, kde přepadli úřadovnu gestapa a v ukořistěných dokumentech byl i seznam agentů gestapa. Tak přečkali zimu a vraceli se opět do Beskyd. Tak „Tománkovci“ jsou počátkem května nad Rožnovem a Zubří a partyzánský oddíl OLGA operuje v rošicko-buchlovských lesích. Velitelem byl Ušakov a z příborských **Ignác Panáč, Vilém Tabášek, Ondřej Telička a Irena Veselková, která byla zastřelena počátkem května 1945 v Lukovečku u Zlína.** Činnost dalších našich odbojářů by si zasloužil samostatný článek a pojednání. Je naší povinností, aby jejich činy nebyly zapomenuty a vešly v paměť mladé generaci, což je nyní aktuální. Koncem války se Morava, hlavně Beskydy a Českomoravská vysočina, stala zájmem spojeneckých armád východu i západu. Zde se prováděl průzkum operační i strategický. Mezi úspěchy domácího odboje patří zničení skladu leteckého benzínu u Bedihoště, zapálení 4 cisteren leteckého benzínu na nádraží ve Vrbátkách určeného pro stíhače na letišti Prostějov a pro dopravní letouny na letišti Stichovice. Dále 36. února oddíl OLGA vypustil 28 železničních cisteren pohonných hmot v Morkovicích. Ustupující německé jednotky v tomto směru jich měly nedostatek. Následují další akce. Ke zpravodajským paraskupinám vyslaným na východní Moravu na jaře 1944 patří hlavně skupiny „CLAY“, „CARBON“ a „POTASH“. Byly vyslány z Londýna. V září pak seskakuje na východní svahy Lysé hory paraskupina „WOLFRAM“. Silný orografický vítr je rozptýlil do okolí Slavíče. Velitel Otisk zůstal viset na stromech, Bierský ztratil nožní pytel a radista Svoboda byl zatčen vlasovci i s radiostanicí. Tamější rodák Řezníček a Černota zajišťovali průzkum. Nejbližší k nám byl v červnu 1944 shozen americký parašutista na Červený kámen nad Kopřivnicí. Pro jeho podporu byl zatčen a vězněn v koncentračním táboře v Breslau Milan Vaněk z Lichnova. Tamní zrádce konfident gestapa Mléčka byl popraven 19. 3. 1947. Gestapo úspěšně školilo a organizovalo tzv. „V-many“. Největším a nejúspěšnějším zrádcem v Beskydech byl agent gestapa Dvořák. Vzpomeňme několika výsadek z východu. Již v březnu 1943 byli na Javorník vysazeni plk. Severjach, dva vojáci a radistka. Měli bunkr na „Stašku“ a později na Podolánkách a další místa. Na Javořinku 7. 10. 1944 seskakuje skupina kpt. Niščimenka, dále seskoky a shozy na Smrk, Kněhyni a 28. 9. 1944 M. J. Saveljev na kótu 1053 seskakuje 21. 1. 1945 A. Garnický. Jedna paraskupina přešla

z Polska a do Beskyd přešel J. Ušiak /kpt/, vysazený 21. 8. 1944 jv. Martina ve Velké Fatře a rozrostl se v brigádu. S partyzánskou činností se setkáváme již v minulosti. V Číně a Rusku v r. 1812 v Alpách a hlavně v Pyrenejích proti Napolenovi. Za druhé světové války Jugoslávie, Řecko, Francie i Itálie, na Krymu, Bělorusko, Polsko aj. U nás skupina Tománka měla 14 členů a zrádce k nim nepronikl. Ostatní skupiny, oddíly i brigáda byly stále v pohybu a stále se rozptylovaly a spojovaly, což bylo nutné na přežití a úspěchy. Dostáváme se k různým povstáním. Většina povstání byla zahájena předčasně, nebyla koordinace s frontou a špatný odhad možností postupujících a obrany Němců. Tak Varšavské povstání bylo předčasné o mnoho týdnů. Přerovské povstání, i když přineslo klady, bylo předčasné o 4 dny, v Plzni předčasné o 2 dny, taktéž v Praze. To je pohled pouze pro spojení s frontou. Jiný pohled je dozrálá situace a řešení „menší zlo“. Tak například dva oddíly po 150 mužích osvobodily Vizovice, bitva trvala 4 dny až do 3. 5. do spojení s frontou. Partyzáni z „OLGY“ již 30. 4. osvobodili Salaš a další vesnice a 2. 5. Velehrad. Od 4. 5. bojovali o Vsetín až do příchodu části jednotek 1. čs. armádního sboru, které postupovaly přes severozápadní Slovensko. Pak došlo ke kontaktu i s rumunskými vojsky postupujícími z jižního Slovenska. Mnoho povstání bylo též v Čechách.

Ani konec druhé světové války nebyl jednoduchý. Text kapitulace Německa byl připravován na zámku ve Francii 7. 5. 1945. Dne 8. 5. nedošlo k podpisu. Až 9. 5. 1945 v 00. 45 hodin došlo k podepsání bezpodmínečné kapitulace Německa před všemi spojenci a kapitulace se týkala všech sil na zemi, na moři i ve vzduchu a všech sil pod německým velením. Ukončení válečných operací mělo být 9. 5. v 06. 00 hod. ráno. Ale německá vojska se nevzdávala. V poledních hodinách 9. 5. začal dvouhodinový boj u Fulneku v lesích proti početnému maďarskému dělostřelectvu, německým jednotkám a mohutné německé dobře vyzbrojené „domobraně“. Dne 10. 5. sovětská armáda v bojích postoupila o 70 km a osvobodila Třešť, Telč, Kamenici n. L., Pacov a Tábor. Dne 11. a 12. 5. probíhaly kruté boje v prostoru Slivice Milín, kde bylo zajato 6 000 Němců a vlasovců, ukořistěno 2 000 ks bojové techniky. Na Rožmitálsku bylo pak zajato 17 000 vojáků s technikou. Při těchto akcích zahynulo i 23 našich odbojářů. Odbojáři i zde slavili úspěchy. Byl přepaden štáb vyšší jednotky tamní německé armády a zajat gen. Roth a Reimann. Byl zajat celý štáb vlasovců, gen. Truchin (náčelník štábu) a gen. Šapovalov a Bojarskij. Gen. Vlasovovi se podařilo uprchnout do amerického zajetí, ale byl dle úmluvy vrácen. Mnoho odbojářů se přepočítalo a představovali si konec války jinak. Hlavně pamětníci první světové války předpokládali, že německá armáda vykrvácí na frontách a k nám ustoupí oslabené zbytky Němců. Opak byl pravdou. Na jaře 1945 bojovalo proti sovětské armádě 185 divizí a 21 brigád – 2 800 tanků fašistické armády (tj. 62%). Na západní frontě a v Itálii 103 divizí a 7 brigád (tj. 33%). Sověti do prostoru předpokládaných posledních bojů provedli 10 výsadek s počtem 96 výsadkářů. Z Anglie byl již do tohoto prostoru v roce 1944 vysazen Chalk (Bednařík + 3). V roce 1942 skupina Intrastive (Kindl + 4) a skupina Tin (Cupal + 2). Všechny skončily tragicky. Velitel tamní německé obrany gen. SS K. von Pückler před zajetím skončil sebevraždou. Ještě pohled zpět, jaká byla situace koncem dubna 1945 v prostoru Moravy a Čech. V tomto prostoru byly aktivizovány „zápolní a týlové svazky a jednotky“. Z vojsk SS to bylo 60 000 mužů bezpečnostních sil, 16 000 mužů pořádkové policie a okolo 120 000 mužů domobran. Dále protipartyzánské prapory a prapory Rakušanů

i pluk a prapory Vlasovců. Do našeho prostoru ustoupily divize a jednotky skupin armád „Süd“ a „Mitte“ a samostatná tanková divize SS „Viking“, která na východní frontě hlídala slovenské vojáky. Celkem tu bylo soustředěno jeden a půl milionu vojáků a 2 500 tanků. Všem velel gen. polní maršál F. Schörner a gen. zbraní SS K. von Pückler. Za tohoto nahuštění vojsk byl odboj domácí a činnost partyzánů složitá a vyžadovala pohyblivou taktiku. Skutečný konec války v Evropě byl až 15. května, kdy jugoslávská armáda obklíčila na jugoslávsko-rakouském pomezí a po tuhých bojích zničila fašistické jednotky z Chorvatska, Albánie, z Kosova i zbytky Maďarů. Jugoslávští partyzáni od r. 1941 poutali desítky fašistických divizí, které utrpěly ztráty skoro půl milionů mužů.

Měsíčník 2005/květen

OSVOBOZENÍ PŘÍBORA V R. 1945

Autor: Josef Jaluška, účastník domácího odboje - pokračování z dubnového čísla

Dokončení z předchozích čísel Druhá světová válka měla obrovské rozměry, mohutné nasazení živé síly a techniky. Tomu odpovídají pochopitelně i obrovské ztráty. Tak jen při obraně Francie padlo 1 635 čs. vojáků v 1. čs. pěší divizi a dělostřeleckém pluku. Na západě padlo 511 našich úspěšných pilotů. V domácím odboji, na frontách, umučených a popravených bylo celkem 368 500 čs. občanů. Plně invalidních zůstalo 85 000 občanů. Na nucené práce do Říše bylo odvečeno 568 750 mladých lidí (ročníky 1921-1924) a z nich utrpělo vážnější zranění téměř 100 000 a mnoho jich zahynulo bombardováním. V letecké bitvě o Anglii provedli Němci v jednom dni 2 800 startů. Délka východní fronty byla od 3000 km do 6 200 km a působilo zde současně až 270 fašistických divizí. V Africe byla délka fronty 65 až 350 km a bylo zde soustředěno 9 až 20 fašistických divizí. Italská fronta měřila 140 až 300 km a po kapitulaci Itálie zde bylo 10 německých divizí, které kapitulovaly již 1. 5. 1945. Západní fronta po vylodění 6. 6. 1944 dosáhla až 800 km. V první světové válce zahynulo přes 15 milionů lidí a 5 milionů zemřelo předčasně na následky války. Po první světové válce zůstalo 247 000 invalidů, 133 000 vdov a 253 000 sirotků. Ve druhé světové válce se procentuálně zvýšil počet civilistů pohybem front a bombardováním. Jen na Říši bylo svrženo 1 500 000 pum a ztráty na mrtvých činily 600 000 lidí. Bylo 400 000 m³ trosek a ruin. Na východní frontě Němci ztratili 10 milionů vojáků, tj. 607 divizí, dále 70 000 letounů, 50 000 tanků a samohybných děl, 167 000 děl a minometů a přes 2 500 menších plavidel. Spojenci zajali celkem 11 650 000 fašistických vojáků. V německém zajetí bylo 5 734 528 spojeneckých vojáků. Z nich během zajetí zahynulo 3 280 000 a z toho 2 700 000 zkosil hlad. Postříleno bylo 580 000 zajatců, což se hodnotí jako vraždění. Tyto údaje jsou z pramenů USA. Krátce se podívejme na materiální škody způsobené Němci jen nám. Spojenecká komise vyhodnotila nám způsobené škody na 486,7 miliard korun v cenách roku 1938. Otázkou zůstává, kolik desetin procenta reparací nám bylo dosud uhrazeno. Dne 25. dubna 1945 se setkali vojáci dvou rozhodujících armád protihitlerovské koalice – Rudé armády a armády americké. Na troskách mostu přes Labe se u německého města Torgau objímali, potřásali rukama a gratulovali si k úspěchům. Položme si otázku, kolik z nich předpokládalo, že za 15 měsíců bude vyhlášena „VÁLKA STUDENÁ“

a stanou se nepřáteli? Každá válka i „studená“ je nenormální jev, vznikají nenormální situace a vyrůstají nenormální jedinci, činy i opatření. Studená válka trvala přes 3 desetiletí. Základy k tomu přispěly dohody z Teheránu a na Jaltě. Svět se rozdělil, vznikly dvě soustavy, dva bloky s rozdílnou ideologií, hospodářstvím a vojenským uskupením. Politika velmocí se musí respektovat a dle toho hodnotit. Vznikla „železná opona“ i zdi. Vždy hledejme příčiny a pak důsledky. Na to krutě zapomínáme a je nám osudné pro objektivní posuzování dějin a vývoje. Nesmíme být jen jednostranní a zapomínáme, nebo máme zapomenout, že ta „studená válka“ byla. Ve světě i ve Vatikánu se tato doba hodnotí jako „třetí“ světová válka. Ve „studené válce“ byl svět několikrát na začátku válečného střetnutí. Krátce pojednáme o nich v popředí nebezpečí velkého válečného střetnutí. Největší nebezpečí byla válka v Koreji, pak následovala krize Karibská, potom Berlínská, válka ve Vietnamu, Suezská válka a občanská válka v Řecku. V r. 2004 vzniklo v USA hnutí za správné hodnocení těchto konfliktů. Hnutí se šíří i do dalších států, včetně Evropy. Hnutí požaduje přejmenování všech památníků a pamětních desek a podobného na „Obětem studené války“. Měly by být nahrazeny nápisy obětem Korejské, Vietnamské, Suezské války, obětem Berlínské krize, obětem kapitalismu, obětem komunismu, obětem občanské války v Řecku, obětem banderovců a dalším obětem. I ztráty na životech občanů je nutno počítat vždy na obou stranách politických břehů. Historie je pouze jedna, ani levá ani pravá. **V Příboře bylo minimálně 159 zatčení (z toho 18 žen), někteří opakovaně. Z toho se během války po výsledku, nebo po odpykání trestu vrátilo 42 občanů. Po válce se vrátilo 37 občanů. Nevrátilo se 80 našich občanů. V Trnávce bylo zatčeno 32 občanů, z toho 7 žen. Popraveno bylo 12 zatčených. V Kateřinicích bylo zatčeno 23 občanů, z toho 9 žen. Popraveno bylo 6 z nich. Ze Štramberka bylo uvězněno 48 osob a z nich 31 bylo popraveno, nebo umučeno. Tamním zrádcem byl Miroslav Jašek. Začátkem roku 1944 se 11 zdejších mladíků rozhodlo pro odboj. V létě se však podmínky zhoršily a po vypuknutí Slovenského národního povstání se rozhodli utéci na Slovensko a připojit se k povstání. Byl připraven plán útěku a navázáno spojení se Slovenskem. Byli však zrazeni Jančaříkem a zatčeni a obviněni z přípravy velezrady. V lednu 45 předáni lidovému soudu. Před postupující Rudou armádou byli přepraveni 29.1. do České Lípy, kde byli osvobozeni 8. 5. 1945. Dne 2. 2. 1945 bylo v Příboře zatčeno 22 občanů jako „rukojmí“ a bez výsledků a soudu vězněni v Terezíně. Nebyli účastníky odboje. Byli zatčeni pro výstrahu a udržení klidu. Zemřelo jich 8 na následky břišního tyfu, kterým byli většinou naočkováni. Přes Příbor utíkali antifašisté před nacisty ještě před okupací, kontaktním místem a organizátorem byl akademický sochař František Juráň, který byl známý i ve Vídni, západní Evropě a v USA, kde pomáhal organizovat akce na uznání ČSR po první světové válce, podporoval T. G. Masaryka i finančně. Proto byl prvním zatčeným a též první obětí. Přes Příbor vedly též dvě únikové cesty před fašisty do zahraničí. Jedna byla z Přerova a druhá z Čech. Obě cesty mělo gestapo později pod kontrolou a mnoho prchajících bylo zatčeno. Svaz letců zorganizoval odbojovou organizační skupinu a buňky po letištích a továrnách. Ale do vedení gestapo včlenilo své agenty, kteří pochopitelně později dostali odpovídající funkce a hodnosti v protektorátním vládním vojsku. Za pokus o útěk bylo 5 až 15 roků vězení s poznámkou návrat nežádoucí. Za podporu k útěku byl trest smrti a tak skončilo několik našich občanů. O mohutnosti odboje svědčí i počty zatčených jen pro odbojové hnutí, mimo jiných důvodů. Tak v protektorátu bylo v říjnu 1942 zatčeno 1772**

vlastenců, v červenci 1942 zatčeno 1287 osob a v listopadu 1941 bylo zatčených 995 odbojářů. V pohraničí /Sudetch/ bylo v červenci 1943 zatčeno 126 odbojářů. Největší počet zatčených v protektorátě byl v říjnu 1941 a činil 2744 osob. V pohraničí byl největší počet všech zatčených v červenci 1943 a činil 1408 osob. Gestapo se na válečné střetnutí připravovalo roky v předstihu a vysílalo své agenty v předstihu i do zahraničí. Tak byli vysíláni agenti na východ i na západ. Z východu pak byl vysazen na Slovensko pozdější velitel praporu zrádce JAGUPOV a další a k Přerovu parašutista Ferdinand Čihánek, před 1. 10. 1941, který pronikl do olomoucké odbojové organizace Obrany národa a způsobil pohromu na půlce Moravy. Ve zdejším prostoru byl úspěšný organizátor – vedoucí Sudetoněmecké strany a později vedoucí zdejší strany NSDAP /nacisté/. Zavadil, stolař ze Stikovce, který v mnohaletém předstihu získal dva dobrodruhy pro pozdější spolupráci s gestapem. Dostávali pravidelnou měsíční podporu a měli za úkol tvrdě vystupovat proti zdejším fašistům, organizovat „vlastenecké“ akce s cílem získat sympatie Čechů a dostal se do zdejší organizace KSČ. Zdejších komunistů bylo, snaha se podařila. Byli to Jančařík a Cvirž. Oba se stali členy KSČ. Jančařík se dostal i do bojové skupiny KSČ a též do ilegálního výboru. Jejich osudy byly pak zpečetěny. **Za velevlastizradu a pomoc nepřátelům Říše byli odsouzeni k trestu smrti: Rudolf Tomášek, Josef Dobeš, Ladislav Sedlář, Čeněk Pikulík, Rudolf Bajer, František Radko, Jan Harabiš, Dominik Kabát, Ladislav Jalůvka, Ludvík Linart, Rudolf Tesařík, František Marák a později další.** Tato část by zasluhovala samostatný článek. Jančaříkovi se též podařilo proniknout do odbojové organizace Obrana národa a postupně následovalo zatčení odbojářů i z okolí. Z nich se nevrátilo a ostatní byli odsouzeni k dlouholetým trestům. **Zatýkání v Obraně národa bylo již v r. 1939, pak velké 19. 9. 1940, a ještě 1942.** Druhý agent gestapa Cvirž se dostal do bojové organizace Rudých odborů, kterou pomohl zlikvidovat. Dalším úspěšným zrádcem byl Gillík, Vladimír Hoffman, Miroslav Jašek, Eugen Jašek a méně nebezpeční Eisenkeil, Golc, Pelikán, Svobodová, Christ. Pro doplnění: Již 15. 2. 1939 bylo zatčeno 7 rukojmích a měsíc drženo v izolaci – ve vězení bez výslechů a soudů. „Vlasovci“ – velel jim gen. Vlasov a rekrutovali se z ukrajinských nacionalistů. Desertovali z Rudé armády a bojovali společně s Němci. Části z nich zůstávala za frontou a bojovala proti Rudé armádě v týlu a koncem války se soustředovala v jižním Polsku na úpatí Tater a velel jim Bandera, a proto jsou nazýváni „Banderovci“ a v r. 1947 přecházeli přes naše území do Rakouska a Bavorska. Krátký přehled údajů, které dokládají urputnost bojů na konci války. Naše 1. čs. armáda na východní frontě měla ztráty na životech 20 000 mužů a žen a přes 90 000 raněných. Celkový počet koncem války byl 50 000 vojáků. V bojích o Ostravu padlo 150 našich vojáků a vojáků Rudé armády padlo 1 450. Naši letci v Ostravské operaci provedli 587 letů v trvání přes 500 letových hodin a shodili 3 700 bomb a vystřelili 125 000 projektilů. V Polsku celkem zahynulo 11 našich letců. V Pražské operaci zahynulo celkem 8 000 sovětských vojáků, z toho jen v Praze 500. V Brně je pochováno 7 368 a v Olomouci 1 436 Sovětů. Celkem při osvobozování území na západní frontě padlo 200 Američanů a několik Poláků. Velké ztráty měla i rumunská vojska. Na postupu přes jihozápadní Slovensko a severně od Brna. Největší ztráty měli při zdolávání pevné obrany v podhůří Dražanské vysočiny, u Blanska a Tišnova a činili 40 000 mužů. V okrese Nový Jičín bylo za války zatčeno 660 Čechů a z nich přes 270 zahynulo. Z okresu Nový Jičín bylo v zahraničním odboji 92 občanů a 22 z nich padlo.

Přehled našich občanů, za co byli popraveni, nebo zahynuli: Za přímou odbojovou činnost 15, za podporu partyzánů 12, umučeno při výsleších 11, za sabotáže 4, zastřelených při partyzánských akcích 5, ostatní za pomoc při útěku přes hranice, poslouchání a rozšiřování zahraničního rozhlasu a jiné. Na našem území vzniklo celkem 95 aktivních odbojových skupin. Jako „druhá“ v pořadí vznikla u Kateřinic a bunkr měla v Kamenci nad nynější přehradou. **U nás zůstává zapomenuta aktivní odbojová skupina „TRAMPOVÉ“ a „VAGONKA“ na cihelňáku a další.** Aktivní byly i naše tehdejší dívky. Na konci války, před příchodem fronty naši mladí rozebrali protitankové zátarasy a zaházeli protitankové příkopy a trojúhelníky. Bylo to riskantní, bylo tu německé dělostřelectvo zaměřené na zákopy.

V Evropě byla dvě města, která nedobývala armáda, ale byly obsazeny a osvobozeny partyzány. Byla to Paříž a Plzeň. Zajímavá jsou povstání Přerovská a Plzeňská, hodící se jako samostatný článek. Po Pražském povstání dorazil do Plzně kombinovaný oddíl Čechoslováků od Dunkerque v počtu 140 mužů, ale nebylo jim umožněno se přesunout a pomoci bojující Praze proti fašistům.

Před 60 lety všichni volali po míru a těšili se, že již žádná válka nebude a lidé budou žít aspoň jako zvířata, která loví jen pro obživu, a pro dávku záchovnou a dávku produkční.

Tento článek je sepsán z pramenů o odbojové a partyzánské činnosti a kronik, včetně dokumentů, zápisů a knih.